

MAKALENİN ADI:

KÜRT SORUNUNUN TARİHSEL DEVİNİMİ

HAZIRLAYAN

AZİZ ERSOY

KÜRT SORUNUNUN TARİHSEL DEVİNİMİ

AZİZ ERSOY¹

ÖZET:

Kürt sorunu,kökü Osmanlının son dönemlerinden başlayan ve Cumhuriyetin ilanından sonra farklı bir veçheye bürünüp günümüze kadar gelen Türkiyenin yüzyıllık sorunlarından birisidir.Dönem dönem baskı,red ve asimilasyon politikalarıyla içinden daha da çıkılmaz hale getirilen,dönem dönem de demokratik hak,ekonomik kalkınma ve sosyo politik uygulamalarla kısmen çözülmeye çalışılan fakat daha da komplike hale gelen bir yapıya bürünmüştür.Özellikle Osmanlının son dönemlerinde başlayan ikili ilişkiler,Cumhuriyetin ilanından sonra yerini güvenlik politikaları ve kürt etnisitesini tanımamaya bırakmıştır. Bu noktadan sonra hızla politikleşip insanları etnik ayrıma tabi tutmuş ve ayrılık fikirlerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır.Bu zemin daha sonra özellikle aydın kesim dediğimiz siyasi kişilikler tarafından kullanılmaya başlanmış ve sorunun devletle siyasi gruplar arasında sıkışıp kalmasına neden olmuştur.Buna birde askeri güvenlik politikaları eklenince konjüktürel olarak şiddet-kimlik arayışı sarmalında büyüyüp günümüze kadar gelmiştir. Bugün gelinen noktada tek tipleşip küreselleşmeye yüz tutan bu sorun onlarca köy ve mezraların yakılmasına,yüzlerce insanın kendi yurtlarından farklı bölgelere göç etmesine ve binlerce insanımızın ölümüyle sonuçlanmıştır.

Bu analizde daha çok Kürt meselesinin bir kaç önemli tarihi gelişmesini öne çıkarıp bunları farklı başlıklar altında toplayarak kısmi kronolojik bir inceleme

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/Siyaset Bilimi ve Uluslararası ilişkiler 3.sınıf

yapılacaktır.Böylelikle bu sorunun daha çok tarihsel,sosyolojik ve psikolojik yönleri ele alınmış olup kolay anlaşılması sağlanacaktır.Analiz üç bölümden oluşacaktır.Birinci bölümde Osmanlı devletinin son döneminden Cumhuriyetin kuruluşuna kadar süren uzlaşma,uluslaşma isteği ve ortak hareket etme düşünceleri ele alınacaktır.İkinci bölümde de Cumhuriyetin kuruluşundan PKK'nin kuruluşuna kadar devam eden ve kürtlerin kimlik arayışına girip siyasallaşma yönünde geleceğini nasıl şekillendireceğine yönelik farklı argümanların süreci nasıl etkilediğine değinilecek.Üçüncü bölümde de PKK'nin kuruluşundan günümüze kadar bu sorunun nasıl tekelleştiği ve coğrafik ,demografik olarak nasıl yayıldığı birde çözüme yönelik nasıl gelişmeler izlendiği açıklanacaktır.

OSMANLI DEVLETİNİN YIKILIŞ SÜRECİNDEN CUMHURİYETİN İLANINA KADAR Kİ DÖNEMİ

Bu dönemde daha çok Kürt sorunun neşv u nema bulduğu tarihler,sosyal ve siyasal gelişmeler ve birde milliyetçilik akımlarının Kürtler üzerindeki etkisi ele alınıp sorunun başlangıcında rol oynayan aktörlerin sürece etkisi değerlendirilecek.Bu noktada sorunda baş rolü oynayan Kürtlerin kısa bir tarihçesine bakmakta yarar var. Genel kabul gören bilgilere göre,Kürtlerin köken olarak İranî oldukları ve Kürt topluluklarının homojen bir yapıdan uzak olduğu ve linguistik bütünlüklerinin ötesinde, etnik anlamda çok çeşitli oldukları kabul ediliyor. Aynı şekilde yapılan sistemli araştırmaların Kürt adıyla örtülen bir tabaka altında birçok eski kavmin varlığının ortaya çıkacağını iddia etmekte. Kürtler için önemli bir dönüm noktası İslam dinine geçmeleridir. Kürtlerin İslam dinini seçmelerinin Kürt tarihinin tarihsel gelişiminde belirleyici bir rol oynadığı kabul edilir. Kürtlerin İslam dinini seçmesi ise Hz. Ömer ve Hz. Ali'nin halifeliği dönemine denk gelir. Sasanî İmparatorluğu hâkimiyeti altındayken 639 ve 644 yıllarında Arapların bölgeye ulaşması neticesinde Müslüman olmuşlar². Bununla birlikte Nikitin, Kürtler için İslam'ın her ne kadar medenî anlamda gelişmesinde katkı sağlasa da ulus bilincinin kaybolmasına neden olduğunu iddia eder.³ Kürt

² <http://www.derindusunce.org/wp-content/uploads/2013/08/kurt-tarihi-uzerine.pdf>

³ Nikitin, Bazil, (1994), Kürtler Sosyolojik ve Tarihi İnceleme, Hüseyin Demirhan ve Cemal. Süreyya (çev.), İstanbul: Deng Yayınları.

ve Kürdistan terimleri ise ilk olarak Selçuklular döneminde ortaya çıkmış. 12. yüzyılda Kürtlerin yaşadığı bölge Selçuklular tarafından “Kürdistan” olarak adlandırılmış. Selçuklu öncesi 990’da kurulan Mervanî Beyliği dönemi de Kürtlerin en parlak dönemleri olarak görülmekte. Ancak bu dönem uzun ömürlü olmamış Mervanî Beyliği 1085 yılında Büyük Selçuklular’a bağlanmış. Kürtler için tarihsel süreçte dikkat çeken bir nokta da yine dönemin güçlü devletleri arasında seçim yapma zorunluluğu yaşamış olmaları. 14. yüzyılda bölgede Safevî ve Osmanlı Devleti’nin tabiiyetine girme konusunda seçimde bulunmuşlar ve mezhep benzerliğinin de önemli derecede etkisiyle Osmanlı Devleti’nin tabiiyetine girmişler.⁴ Yine Kürt tarihi üzerine bir kitabı bulunan Kemal Burkay da, Kürtlerin geri kalmışlığı 16. yüzyılda Osmanlı ve İran arasında gerçekleşen savaşlarla başladığını ve bu dönemden günümüze kadar savaşların devam etmesi nedeniyle de bu geri kalmışlığın devam ettiğini ileri sürer.⁵ Aşiretlerin coğrafi dağınıklığı, aşiretlerin daha geniş bir çıkar anlayışı geliştirememeleri, disiplin ve birlik yokluğu, ortak bir Kürt bilinci bulunmayışı ve İslamlığın ulusallıktan uzaklaştırıcı etkisi şimdiye kadar Kürtlerin ulusal bir devlet kurmalarını alıkoyan sebepler. Kürtlerin bu dönemde Osmanlı’yı tercihlerinde önemli rol oynayan isimlerden birisi İdris Bitlisi’dir. Uzun yıllar Osmanlı hâkimiyetinde kalan Kürtler bu dönemde Osmanlı’nın bir yönetim birimi olarak “Diyarbakır Vilayeti” altında bulunan sancaklarda yaşamlarını sürdürmüşler. Aynı zamanda bu dönemde Kürtlere otonomi de tanınmış. Böylece Osmanlı yönetimi Kürtlere kimliklerini koruma imkânı verdiği gibi, feodal düzenin sürmesini kolaylaştıran bir hukuki düzen de sağlamıştır. Bitlisi’nin katkılarıyla sağlanan Osmanlı Devleti ve Kürt aşiretleri arasındaki uzlaş 19. yüzyıla kadar devam etmiş. 20. yüzyılda ise Kürtler arasında ortaya çıkan milliyetçilik fikirlerinin oluşum ve gelişim süreci daha çok ve merkez yönetime duyulan tepki ile şekillenmiştir.⁶

Bu sorunun arka planının tam olarak anlaşılması açısından Kürtlerin kısa tarihçesine değindik. Bu dönemi Osmanlı ile Kürt beyleri arasında uzlaş başlığı daha sonra 19.yy da başlayan milliyetçilik fikirleriyle uluslaşma isteği başlığı ve cumhuriyetin kuruluşuna kadar geçen aralığı ortak hareket etme başlığı adı altında ele alacağız.

⁴ <http://www.derindusunce.org/wp-content/uploads/2013/08/kurt-tarihi-uzerine.pdf>

⁵ Burkay, Kemal, (1992), Kürtler ve Kürdistan, İstanbul: Deng Yayınları.

⁶ <http://www.derindusunce.org/wp-content/uploads/2013/08/kurt-tarihi-uzerine.pdf>

UZLAŞMA

Sultan II. Abdülhamid, devletin Müslüman halklarını bir arada tutmaya büyük önem verirdi. Doğudaki Ermeniler arasında gelişen fanatik milliyetçi çeteler, Abdülhamid'in bu bölgeye özel bir şekilde eğilmesine vesile oldu. Abdülhamid'in getirdiği çözümün çatısını da "Hamidiye Alayları" oluşturdu. Abdülhamid'in ismine kurulan bu alaylar, Güneydoğu'daki Kürt aşiretlerinden adam devşirilerek bölgeyi Osmanlı devleti adına korumak amacıyla kurulan yarı askeri birliklerdi. Giderek büyüyen Rus tehdidine ve Ermeniler arasındaki milliyetçi örgütlenmeye karşı güvenlik unsuru olan Hamidiye Alayları, aynı zamanda Kürtlerin devlete olan sadakatlerini pekiştirmek gibi bir amaç da taşıyordu. Projede Kürt önde gelenlerinin çocuklarının İstanbul'da eğitilmesi, bölgeye gönderilen din adamları yoluyla "Osmanlı" bilincinin güçlendirilmesi gibi unsurlar da vardı.⁷ Bu noktada Mustafa AKYOL'unda belirttiği gibi bu dönemde özellikle dışarıda Ruslara karşı, içeride Ermenilere karşı II. Abdulhamit'in önderliğinde Kürtlerle ortak düşman ve ortak çıkar çerçevesinde bir uzlaşmaya gidilmiştir. Sonuç olarak, Osmanlı Devleti ve Kürtler arasında 1890-1923 yıllarındaki ittifak dönemi böyle başlar. Bu ittifak döneminde neredeyse tüm Sünni Kürt aşiretleri Osmanlı Devleti'yle gayet yakın bir ilişki kurar. Yani devlet onları silahlandırır, aşiret reislerine paşa unvanı verilir, aşiret reislerinin çocukları İstanbul'da "Aşiret Mektepleri"nde okutulur, Harbiye'ye gönderilir, yüzbaşı rütbesi ile aşiretlerin başına geçirilir. Hatta Sünni Kürtler Abdülhamit'e "Bave Kurdan", yani "Kürtlerin Babası" der.⁸

ULUSLAŞMA FİKRİ

19. yüzyıl sonlarında Osmanlı devletinin tebaası, kendini daha çok dinî temelde tanımlıyordu. Kürtler, kendilerini "Kürt"ten ziyade "Müslüman" olarak görüyordu.⁹ Bu bilgiler ışığında genel olarak baktığımızda 19. yüzyıla kadar yaşanan bu süreç içerisinde Osmanlı'da kayda değer bir Kürt milliyetçiliği bulunmadığı herkesçe kabul edilir. Bu dönemde ortaya çıkan ayaklanmalar etnik kökenli değil ileriki süreçte parçalanacak olan Osmanlı devleti toprakları

⁷ [http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa AKYOL](http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa%20AKYOL)

⁸ 1890'lardan Bugüne Kürt Hareketi: Sunum notları *Der: Ayşen Şansal*

⁹ [http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa AKYOL](http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa%20AKYOL)

üzerinde aşiretlerin hâkimiyeti ele geçirme niyetiyle ortaya çıkan isyanlardır. Bunun yanında 19. yüzyılla birlikte Avrupa yakasında Sırp, Bulgar ve Yunanlılar arasında başlayan milliyetçilik hareketleri Kürt milliyetçiliğinin de doğmasına temel teşkil eder. Burada dikkat edilmesi gereken nokta Kürt milliyetçiliğinin Avrupa yakasında başlayan milliyetçi hareketlerle değil, geç dönemde Türk milliyetçiliği ile eş zamanlı olarak başladığıdır. Elit Kürt aydınlarının ve yöneticilerinin faaliyetleri ve örgütlenme çalışmaları ile de temelleri atılmış. Dönemin gelişmeleri karşısında Kürt aşiret reisleri ve bölge genelinde etkin olan şeyhler, yaşanan gelişmelere tepki göstermişler.¹⁰ Kemal Burkay ise, 19. yüzyılda görülen isyanların ulusal bir kimliğe sahip olmadığı, bunun yerine "feodal kişiler", diğer bir ifadeyle aşiret ya da şeyhlerin öncülüğünde gerçekleşen bir ayaklanma olduğunu kabul eder.¹¹ Ancak McDowall tüm bunlardan daha önemli etkenin Kürt aşiretlerinin devletin yaptığı teklifleri kabul etmeleri ve devletle uzlaşmalarının isyanların başarısız olmasında etkili olduğunu ifade eder.¹² Kısacası, Tanzimat döneminde başlayan reform hareketleri bu dönemde yaşanan isyanların temel sebebini teşkil eder. Buna rağmen yapılan reformlar Kürt aşiretleri feodal düzensizlikten modern bir yönetime taşıma konusunda başarılı olamamıştır. Bu nedenle, Osmanlı döneminde etnik kimlik kaynaklı yaşanan bir Kürt sorunu yoktur. Kürt örgütlenmelerinin ilk ortaya çıkışı ise Osmanlı'da 2. Meşrutiyet'in ilanı sonrasında tekabül eder. Bu dönem içerisinde Bedirhan ailesinin ve Osmanlı ordusunda üst rütbelere ulaşmış olan Süleymaniyeli Kürt Şerif Paşa'nın öncülüğünde Kürdistan Teali Cemiyeti kurulmuş. Bu hareket ilk başlarda kültürel bir milliyetçiliği amaçlarken daha sonraları siyasi milliyetçiliğe yönelmiş. Fakat bu hareket Kürt halkı içerisinde çok fazla destek bulmamış, hatta tepkiyle karşılanmış. Bu örgütlenmelerden bir diğer dikkat çeken ise Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti. Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti 2. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte yurtdışından geri gelen Kürtler tarafından kurulmuş.¹³ Kemal Burkay, bu dönemde kurulan bu yapıların Kürt ulusal hareketinin başlamasında önemli bir yeri olduğunu kabul eder. Ancak nizamnamede yer alan Halifelığe ve Osmanlılığa bağlılık fikirlerinin derneğin meşrutiyet kazanması amacıyla konduğunu iddia eder.¹⁴ Osmanlı mirası üzerinde paylaşım kavgasının verildiği Sevr Konferansı'na, milliyetçi entelektüellerden oluşan bir grup Kürt temsilci de katıldı. Başlarında Osmanlı ordusunda görev yapmış bir Kürt olan Şerif Paşa vardı. Amaçları Ermenilerle anlaşarak bir "Kürt Devleti" kurmak için Avrupalı devletlerden onay almaktı. Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması'nın 62.

¹⁰ <http://www.derindusunce.org/wp-content/uploads/2013/08/kurt-tarihi-uzerine.pdf>

¹¹ Burkay, Kemal, (1992), Kürtler ve Kürdistan, İstanbul: Deng Yayınları.

¹² McDowall, David, (2004), Modern Kürt Tarihi, Neşenur Domanıç (çev.), İstanbul: Doruk Yayınları.

¹³ <http://www.derindusunce.org/wp-content/uploads/2013/08/kurt-tarihi-uzerine.pdf>

¹⁴ Burkay, Kemal, (1992), Kürtler ve Kürdistan, İstanbul: Deng Yayınları.

maddesi, "Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelere yerel otonomi" verilmesini öngörüyordu. 64. madde ise "Kürt halkları"nın "Türkiye"den bağımsızlık elde etmeleri"nin yolunu açıyordu. Ne var ki "Jön" Kürtler, Avrupalı diplomatlardan aldıkları desteğin bir benzerini güneydoğu Anadolu'da bulamadı. Kürtler arasında bu habere duyulan şiddetli tepki, Paris'e bir seri telgrafın yollanmasına sebep oldu. Bu telgraflarda Kürtlerin Türklerden ayrılmak istemediği, iki halkın soy ve din itibarıyla kardeş olduğu savunuluyordu.¹⁵

ORTAK HAREKET ETME FİKRİ

1920'li yılların başına gelindiğinde ise Türkiye için hala kayda değer bir Kürt sorunu bulunmamakta. Hatta Mustafa Akyol'a göre Kürtler, Türkiye'nin bölünmez bütünlüğünün inanmış destekçileri olarak, Türklerle omuz omuza, işgalcilere karşı savaşıyorlardı. Bu durumun iki sebebi mevcut. Birincisi bu dönemde Türkler ve Kürtler arasındaki ortak kimliğe değer verilmiş olması. İkincisi ise Kürtlerin varlığının tanınıp onlara saygı gösterilmesi idi. Mart 1920'de İslami dayanışmayı vurgulayan ve Kürtlerle Türkleri ayırma çabalarına karşı çıkan bir deklarasyon, 22 Kürt aşiretinin lideri tarafından imzalandı. Dönemin Vakit gazetesinde Bediüzzaman Said-i Nursi, Ahmet Arif ve Mehmet Sıddık, Kürtler adına yayınladıkları ortak yazıyla, Türklerin ve Kürtlerin birlikte maruz kaldıkları Rus ve Ermeni terörüne atıfta bulunarak, Şerif Paşa'yı şiddetle kınıyorlardı. . Peki Osmanlı'ya büyük sadakat gösteren, Milli Mücadele'ye canla başla destek veren, Sevr'i protesto edip Lozan'da "Türklerden ayrılmak istemeyiz" diyen Kürtler arasından nasıl oldu da bir "Kürt sorunu" doğdu? Bu sorunun cevabı, bir yönüyle Kürt milliyetçiliği ile ilgili. Osmanlı devletinin son döneminde ortaya çıkan Kürt milliyetçiliği her ne kadar geniş kitleleri etkilemese de varlığını sürdürdü; cumhuriyet döneminde, özellikle de tek parti döneminde büyüdü. Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı, hiç kimsenin etnik kökenine önem vermeksizin, "Türkün" diyen herkesi eşit vatandaş kabul etme esasına dayalıydı. Ancak uygulama her zaman böyle olmadı. Tek parti döneminde kimi bürokratlar, etnik temelli bir Türk milliyetçiliği geliştirdi.¹⁶

¹⁵ [http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa AKYOL](http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa%20AKYOL)

¹⁶ A.g.e

CUMHURİYETİN İLANINDAN PKK'NİN KURULUŞUNA KADAR GEÇEN DÖNEM

İlk bölümde Kürt sorunun tarihsel ve siyasal gelişmelerini Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu döneme kadar olan seyrini ele aldık. Bu bölümde ise Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu dönemden PKK'nin kuruluşuna kadar uygulanan siyasi ve askeri politikaları içeren gelişmeleri ele alacağız.

İSYAN

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması sadece bir devletin inşası değil, aynı zamanda bir ulusun inşası anlamı taşır. Bu ulus inşasında o dönem içerisinde Osmanlı'dan geriye bu topraklarda kalan Türkler ve Kürtler asli unsurlar olarak ön plana çıkar. Ancak o dönem için etnisitiye dayalı ulus devlet modelinin sahip olduğu siyasal popülerite ile birlikte ulusun inşası için gerçekleşen "devrimler" tam amacına ulaşamaz ve ulus devlet projesi akim kalır¹⁷1923-26 yılları arası "İsyan Dönemi" diye adlandırılabilir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğunda üniter bir ulus-devlet olacağı belli olmaya başlar. Ama Kürtler hemen isyan etmezler. Asıl olay 1924'te kopar: Halifelik kaldırılır; Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılır; medreseler, tekkeler ve zaviyeler kapatılır. Halifelik Türkler ve Kürtler için önemli bir payda olduğu için halifeliğin kaldırılması Kürtler tarafından büyük bir tepki görür. Atatürk'ün Kürtler'e verdiği muhtariyet (özerklik) sözünün tutulmaması, bölgeye yavaş yavaş yerleşilmesi, karakollar yapılması 1925'te Şeyh Sait isyanının çıkmasına sebep olur.¹⁸ İsyân, Kürtler arasında çok sınırlı bir destek buldu; Bediüzzaman Said Nursi gibi önde gelen Kürt din adamları isyana karşı çıktı. Ama isyanı bastırmak ve "kökünden halletmek" için başlatılan Takrir-i Sükun döneminde sert yöntemlere başvuruldu. Bu tarihten itibaren 1930"ların sonuna kadar "bölge"de hemen her yıl ayaklanma yaşandı. Türkler ve Kürtler arasındaki birliği sağlayan Müslüman kimliğine yapılan vurgunun azalması

¹⁷ <http://www.derindusunce.org/wp-content/uploads/2013/08/kurt-tarihi-uzerine.pdf>

¹⁸ 1890'lardan Bugüne Kürt Hareketi: Sunum notları *Der:Ayşen Şansal*

sorunun çözümünün en etkin yolunu da ortadan kaldırmış oldu.¹⁹ Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından yaşanan Şeyh Sait İsyanı bu tarihsel süreçte yaşanan önemli bir dönüm noktasıydı. Kürt meselesiyle ilgili genel değerlendirmelerde Şeyh Sait İsyanı'nın Cumhuriyet'in Kürt siyaseti üzerinde bir milat olduğu kabul edilir. Bu konuda yapılan tartışmaları iki alanda toplamak mümkün. Birinci teze göre, devletin Kürt siyasetinin değişmesinin temel sebeplerinden birisi Şeyh Sait İsyanı'dır. Bu isyan neticesinde devletin Doğu siyaseti radikal bir biçimde değişmiş ve yakın zamana kadar devam eden güvenlikçi perspektif meydana gelmiştir. İkinci teze göre ise, tam tersine, devletin Kürt siyasetine bakışında değişiklik yaşanması nedeniyle Şeyh Sait isyanı meydana gelmiştir.²⁰ İsmet İnönü hükümetlerinin uyguladığı politikalar ise, "radikal devrimcilik" vizyonuna göre şekillenmişti. Bu vizyonda ekonomiye ve yerleşik kültürel değerlere fazla önem verilmiyor, sorunun Kürtlere Türk kimliğini kabul ettirmek ve tepkileri bastırmakla çözümleneceği umuluyordu.²¹ 1925 isyanının örgütleyicisi Kürt entelektüelleridir fakat gücü Hamidiye Alayları'dır. 1921'de Alevi Kürtler'in çıkardığı Koçgiri İsyanı vardır. Sünni Kürtler, Kurtuluş Savaşı'nı destekledikleri için isyana destek vermezler. 1925'teki isyana da Alevi Kürtler destek veremezler çünkü devlet orayı zaten dümdüz etmiştir. Bir yandan da ciddi bir entelektüel güç vardır. Bunlar yeniden birleşip bu kez de Hoybun isimli bir örgüt kurarlar ve 1929-1930 yıllarında Ağrı İsyanı'nı çıkarırlar. Bu nedenle asıl isyan Ağrı İsyanı'dır. 1927'de başlayıp 1931'de bastırılır. Çatışmalar 1929-30 yıllarında yoğunlaşır. İsyanı uzun süre bastıramayan Türkiye Cumhuriyeti, Sovyetler Birliği ve İran'dan yardım alır. Son olarak ise meşhur 37-38 Dersim Harekâtı vardır. Ancak devlet şunu çok iyi bilir ki Dersim bölgesinde yaşayanlar Kızılbaş Kürtlerdir. Bu bölgeyi ele geçirmek için de ciddi bir devrim yapmak gerekir. . Sonuçta 1935'te "Tunç Eli Kanunu" çıkarılır. 1938'de de bölge

¹⁹ [http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa AKYOL](http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa%20AKYOL)

²⁰ <http://www.derindusunce.org/wp-content/uploads/2013/08/kurt-tarihi-uzerine.pdf>

²¹ [http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa AKYOL](http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa%20AKYOL)

tamamen haritadan silinir. Yaklaşık elli bin insan da çeşitli bölgelere sürgün edilir ve Yaklaşık kırk bin kişinin ölür.Sonuç olarak 1923-38 yılları arası bir tür isyan ve tehdit dönemi. Yani isyanlar var ama devletin de buna karşı çok sert tedbirleri var.²² Bir diğer açıdan Hasan Cemal ise 1925 yılından sonra izlenen siyasette ise Kürtler ve Kürt dili yok sayıldığını söyler.²³Bu minvalde tezahür eden gelişmeler Kürtlerin yaşadığı coğrafyada çok önemli bir manevi boşluğun oluşmasına sebep olur.Bu boşluk da Halifeliğin lağvedilmesiyle başlayıp daha sonra bu sorunun oluşmasında önemli bir kilometre taşı olan Şeyh Sait Hadisesinde Takrir-i Sukun yasasıyla önde gelen molla,şeyh,mütefekkir ve entellektüel kürt alimlerinin susturulması yada ortadan kaldırılmasıyla oluşur.Böylelikle bölge ruhu çıkarılmış bir ceset gibi isyanlara,baş kaldırmalara ve neticede toplu bir kıyıma maruz kalma noktasına gelir.Böylelikle de sorun kısa bir süreliğine susturulmuş olur.Daha doğrusu sesi kısalmış bir hale getirilir.

SESSİZLİK DÖNEMİ

1938-60 arası bir tür sessizlik dönemi olur. Çünkü isyanlar çok sert bastırılmıştır İlginçtir, Kürtler Türk'tür söylemi daha çok 1960 darbesinden sonra gündeme gelir. 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi hafif bir hareketlenmeye yol açar. . Bir yandan da Demokrat Parti Hamidiye Alayları örneğine benzer bir şekilde bazı Kürt aşiret reislerini kendi partisinden milletvekili yapar. Ardından, Demokrat Parti ile yakın ilişkide olan Sünni Kürt aşiretlerinin çocukları İstanbul'a ve Ankara'ya okumaya gelirler. Tarık Ziya Ekinci, Musa Anter, Naci Kutlay gibi isimler... Bu Kürt gençleri yavaş yavaş birbirlerini tanımaya başlarlar. Bu gençler arasında hafızanın yeniden üretilmesi süreci başlar. Ancak devlet bu hareketlenmeyi erken fark eder ve bu 49 Kürt gencini saptayıp "bölücü işler

²² 1890'lardan Bugüne Kürt Hareketi: Sunum notları *Der:Ayşen Şansal*

²³Cemal, Hasan, (2007), Kürtler, İstanbul: Doğan Kitapçılık.

yaptıkları” gerekçesiyle yakalar. 1959’da yapılan bu müdahaleye “49’lar tevkifatı” denir. Bir sene sonra da 1960 darbesi olur. 60 darbesi Kürt hareketi içinde bir paradoksa neden olur. Demokrat Parti’nin Kürtler’in asimilasyonuna çomak soktuğunu, bu yüzden de Kürt milliyetçiliğinin yeniden başladığını düşünürler ve buna karşı bir önlem almak isterler.²⁴

68 KUŞAĞI VE KÜRTLER

1960 darbesi ilginç bir şeye neden olur. Anayasa bir taraftan bir örgütlenme özgürlüğü sağlar. Bu da 1961-62’den sonra Kürt gençlerinin de çokça yer aldıkları sol hareketleri güçlendirir. Öte yandan 60 darbesi Kürtler üzerinde ciddi bir baskı kurar. Kısacası, göçlerin ve eğitim olanaklarının da etkisiyle hem Sünni hem de Alevi Kürt gençleri o dönemde kendilerini sol harekete yakın hissederler. Bu dönemde Alevi ve Sünni Kürt gençlerinin, özellikle TİP içerisinde yer aldıklarını görürüz. Ancak, 1969-70 yıllarında Türk solu içerisinde yer alan birçok Kürt genci yavaş yavaş kendi örgütlenmelerini oluşturmaya başlarlar.

Mesela 1970’te Devrimci Doğu Kültür Ocakları’nı (DDKO) kurarlar; Doğu Mitingleri’ni düzenlerler. Öte yandan birçok Kürt genci 1969’da hala TİP’in içinde yer alır.²⁵ Özellikle 1960’lı yılların ikinci yarısından itibaren gerek dünyada gerekse Türkiye’de hızla artan sosyalist fikirler ve bu fikirlerin siyasal alanda temsiliyetini sürdüren Türkiye İşçi Partisi, Kürt sorununu ülke gündeminde tartışmaya açtı. Bu tartışma uzun bir süredir sessizlik döneminde olan Kürt milliyetçiliğinin yeniden doğuşunun Türkiye’deki işaret fişeği olarak değerlendirilir. Kürtler üzerinde etkisini göstermeye başlayan DDKO ve bağlı dernekler Doğu illerinde ses getiren mitingler düzenlemişlerdir.²⁶ İsmail Beşikçi’ye göre ise, bu mitinglere karşı askeri birlikler tarafından Doğu ve

²⁴ 1890’lardan Bugüne Kürt Hareketi: Sunum notları *Der:Ayşen Şansal*

²⁵ 1890’lardan Bugüne Kürt Hareketi: Sunum notları *Der:Ayşen Şansal*

²⁶ <http://www.derindusunce.org/wp-content/uploads/2013/08/kurt-tarihi-uzerine.pdf>

Güneydoğu'da çok yönlü operasyonlar yapılmış, bu operasyonlarda yaşanan olayların ve acı hatıraların Kürtler üzerinde toplumsal bir tramvaya neden olmuştur. Bununla beraber yaşanan gelişmeler, PKK'nın kuruluşu ve sonradan kurulacak olan Devrimci Doğu Kültür Dernekleri'nin (DDKD) oluşturduğu Sosyalist Kürt Milliyetçiliğinin zeminini meydana getirmiştir.²⁷ . 1965 sonrası Irak'ta Molla Mustafa Barzani'nin başını çektiği çok ciddi bir ayaklanma vardır. Yani 1969'da yavaş yavaş "ulusal bir sorun varsa ulusların kaderlerini tayin hakkı önce gelir" tartışmaları başlar. Bu sırada TİP'in kurucuları arasında bulunan, Ankara Hukuk Fakültesi'nde okuyan iki Kürt genci, Sait Kırmızıtoprak ve Sait Elçi, Irak'taki hareketle ilişkiye geçerler. Ardından 1969'da Irak'taki Irak Kürdistan Demokratik Partisi'nin bir benzerini, Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi'ni (TKDP) kurarlar. TKDP belki de kurulan ilk Marksist-Leninist solcu Kürt örgütüdür. Yani Türk solu içinde kendilerini ifade etmeye başlamış Kürt gençlerinin 1969'dan itibaren yavaş yavaş ayrılmaya başladığını görürüz. Bu arada 1971 darbesi gelir. DDKO, TKDP gibi örgütlere mensup Kürt gençlerinin büyük bir çoğunluğu da yakalanıp hapse girer. Bu dönemde hapisanede bulunan Kürt gençleri arasında şu görüş hakim olmaya başlar: "Kürt halkının kurtuluşu için silahlı mücadele şarttır. Ulusların kaderlerini tayin hakkı temeldir. Silahlı mücadeleye başlanmalıdır." Hapishaneden çıkan bu Kürt gençleri Kava, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Örgütü (KUK), Rizgarî gibi temel niyetleri silahlı mücadeleyle Birleşik Kürdistan'ı kurmak olan Kürt örgütleri oluşturmaya başlarlar .Bu dönemde, 1974 sonrasında Apocular diye bir gruptan, yani Abdullah Öcalan ve ekibinden de bahsedilmeye başlanır. Apocular daha içe kapanık, entelektüel olarak görülmeyen küçük bir gruptur. 1974 sonrası kurulan bu yapıların ilginç bir sosyolojik tabanı vardır: Abdullah Öcalan da dahil olmak üzere, bu örgütlerin kurucularının hepsi 68 kuşağındandır; yani 1960-70 arasında üniversitede okumuşlardır. Kürt sol hareketindeki 68 kuşağı, tıpkı Türk sol hareketindeki gibi entelektüel bir kuşaktır. Silahlı mücadele fikri daha çok 68

²⁷ Beşikçi, İsmail, (1991), Hayali Kürdistan'ın Dirilişi, İstanbul: Aram Yayınları.

sonrası kuşakta yoğunlaşmıştır. Mesela Tarık Ziya Ekinci, Musa Anter, Naci Kutbay, İsmail Göldaş gibi isimlerin hepsi 68 kuşağıdır ve hiç silahlı mücadele fikrine bulaşmamışlardır.²⁸

Bu noktada Cumhuriyetin ilanından sonra bu meselenin ortak birleştirici unsurundan ayrıştırıldığını görüyoruz.Böylelikle isyanların baş gösterdiğini ve bu isyanlara karşı devletin radikal kararlar alarak meseleyi çözmeye çalıştığını ve bununla birlikte sorunu genelleyerek daha da çözülmez hale getirdiği yönünde gelişmelere neden olduğunu gördük.Bununla birlikte sorunun özellikle 60 darbesinden sonra siyasallaşma yönünde yerel bir alan elde etmiştir.Olaylar daha çok bu minvalde gerçekleşerek devam etmiş ve tek tipleşme aşamasına gelmiştir.

PKK'NİN KURULUŞUNDAN GÜNÜMÜZE KADAR Kİ DÖNEM

Kürt sorununun en can alıcı noktalarından biri de PKK'nin kuruluşu ve 80 Darbesiyle daha da palazlanıp günümüze kadar gelmesidir.Burada daha çok Kürt siyasi hareketinin devlet eliyle tekelleştirilip bu konuda diğer siyasi grup ve partileri susturmaya çalıştığını göreceğiz.Bu noktada Öcalan, 'PKK'yı kurduk, silah ve ekmeğimizi devlet verdi. Korumamızı üç yıl devlet sağladı. Bizden istenen Kürt örgütleriyle savaşmaktı.' diyor."²⁹Böylelikle PKK gerçeğinin arka planını 80 den önce ve sonra birde 90 lar ve günümüze kadar olan devresini ele alcaz.Bugün bu sorunun tam olarak anlaşılabilmesi ve çözülememesinin temellerinin atıldığı bu dönem örgütün silahlı mücadeleye geçmesi,devletin bundan dolayı sıkı güvenlik tedbirleri almasına ve kürtlerin yaşadığı bölgede her iki cehahtan acı,keder ve ölümlere yol açmasına neden olacaktır.. Örgütün bu tarihten 2005 yılına kadar olan tarihsel sürecini İhsan BAL şu şekilde tasnif eder:

☐ 1984-89 arası “yoğun terör”

☐ 1989-95 arası gerilla aşamasına geçme çabası,

☐ 1995-1999 arası büyük kentleri de kapsayacak şekilde tekrar yoğun terör,

²⁸ 1890'lardan Bugüne Kürt Hareketi: Sunum notları *Der:Ayşen Şansal*

²⁹ Mahir Sayın/Erkeği Öldürmek/sf 48

1999-2005 arası ise farklı kombinasyonları eş zamanlı içeren, “terör, pasif itaatsizlik ve siyasallaşma” süreci.³⁰

80 ÖNCESİ DÖNEM

12 Mart 1971 muhtırasının ardından yaşanan baskı dönemi sol hareketin gelişimini engellemeye yetmedi. PKK'nın temellerinin atılması da bu döneme rastlar.

1974 yılında Ankara'da kurulan Demokrat Yüksek Öğrenim Derneği'nin kurucuları arasında yer alan [Abdullah Öcalan](#), daha sonra Kürdistan İşçi Partisi'ni yani PKK'yı kuracaktı.

PKK, ilk kurulduğu yıllarda Türkiye'nin doğu ve güneydoğu bölgelerinde yaşayan vatandaşların Türk ırkından ayrı bir ırk olduğunu, Türk devleti tarafından sömürüldüğünü, dil ve kültürünün asimile edildiğini savunarak, Türkiye'nin doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerini içine alacak şekilde Suriye-İran ve Irak toprakları üzerinde bağımsız birleşik demokratik Kürdistan devleti kurmayı hedeflemekteydi.. PKK, Türkiye'deki sol örgütlerin Kürt Sorunu'na yaklaşımlarına ve çözüm önerilerine bir tepki olarak ortaya çıksa da, Marksist söylemden kopmadı. Ancak örgüt, ilk oluşumundan itibaren önceliğini Kürt ulusal bilincinin oluşturulmasına verdi. PKK'nın kurulması, Türkiye'nin çözemediği Kürt Sorunu'nda bir dönüm noktası oldu.

Abdullah Öcalan öğrencilik yıllarında ulusal sorunun silahlı mücadeleyle çözülebileceği fikrini savunarak, faaliyet alanını Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesine taşıdı. 1978 yılında silahlı eylemler başladı. Grup, ilk önce 'Apocular' veya 'UKO'cular' (Ulusal Kurtuluş Ordusu) olarak tanındı. Öcalan ve arkadaşları, Diyarbakır'ın Lice ilçesi Fis köyünde 27 Kasım 1978'de yaptıkları toplantıyla örgütlenmelerinin ismini PKK olarak belirledi. ³¹ Bu konuda 1978 yılı bir dönüm noktasıdır: PKK kurulur. PKK'nın açılımı Kürdistan İşçi Partisi'dir ama kimse onlara PKK'li demez o dönemde, genellikle Apocu derler. PKK'nin stratejisi özellikle Urfa ve çevresindeki fakir ve yarı köle haldeki halkı o bölgede örgütlemektir. Bir yandan da, özellikle Urfa ve Diyarbakır'da KUK adlı bir örgüt

³⁰ Bal, İhsan, (2006), Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplolar Teorileri, Ankara: USAK Yayınları.

³¹ <http://www.aljazeera.com.tr/dosya/pkk-nasil-kuruldu-ve-guclendi>

vardır. O da bölgede çok güçlüdür. PKK köylüler arasında örgütlüyken, KUK daha çok Kürt aydınları arasında örgütlüdür.³² Öcalan bir taraftan PKK terör örgütünü kurarken diğer taraftan benzer amaç çerçevesinde faaliyet gösteren diğer örgütleri de kendisine rakip olarak algılamış. KAWA, Özgürlük Yolu, DDKD ve TKDP diğer yapıları “işbirlikçi” ya da “revizyonist” olarak suçlamış ve reddetmiş. Öcalan’a göre bu gruplar “Kürt ulusal hareketi için yüz karası; önderleri de kapitalist güçlere ya da Çin, Sovyetler Birliği, ABD ya da Türkiye’nin taleplerin teslim olmuş hainler”dir. PKK filizlenme, kuruluş ve gelişme süreci içerisinde silahlı şiddet yöntem olarak benimserken, ideolojik tabanda Marksist-Leninist fikirleri temel doktrin ve prensip olarak kabul etmiştir. Öcalan (1994: 78) bu ideolojinin örgüt için temel prensip olduğunu şu ifadelerle açıklar:

33

“PKK, Marksizm-Leninizm geleneğine uygun bir gelişme yaşamıştır. Bundan sonrası açık ki etle tırnak gibi birbirinden ayrılmayan bu miras üzerine şekillenecektir.”³⁴

80 DARBESİ VE SONRASI

12 Eylül 1980 tarihi Türkiye’nin çok uzun süre çıkamayacağı karanlık bir tünelin başlangıcı oldu. Darbeyle beraber başlayan baskı rejiminden Kürt hareketi de nasibini aldı. Çok sayıda Kürt vatandaş yurtdışına kaçmak zorunda kaldı. Geride kalanların pek çoğu ise dönemin baskılarının simgesi haline gelen Diyarbakır Askeri Cezaevi’nde idi. Böyle bir dönemde PKK de, çoğu yasadışı örgüt gibi Türkiye dışına çıktı. 12 Eylül’den kısa bir süre önce Şam’a yerleşen Öcalan, örgütü buradan yönetmeye başladı. Darbenin Kürt hareketine yönelik tasfiye amacı sosyalist harekete uyguladığı tasfiye kadar başarılı olamadı, aksine Kürt hareketi darbe sonrası toparlandı. Özellikle Diyarbakır Cezaevi’nden çıkanların kitlesel olarak PKK’ya katılarak dağa çıktığı bir süreç yaşandı. Filistin kamplarında eğitimlerini tamamlayarak Suriye’den Türkiye sınırını geçen örgüt üyeleri Adıyaman, Sason ve Dersim’e yerleşerek örgüte vurucu bir güç kazandı. 15 Ağustos 1984’te PKK’nın ilk ses getiren eylemi gerçekleşti. Hakkari’nin Şemdinli ilçesi ile Siirt’in Eruh ilçesine düzenlenen eşzamanlı baskınlarla örgüt silahlı çatışma sürecini başlattı.

³² 1890’lardan Bugüne Kürt Hareketi: Sunum notları *Der:Ayşen Şansal*

³³ <http://www.derindusunce.org/wp-content/uploads/2013/08/kurt-tarihi-uzerine.pdf>

³⁴ Kürdistan Halk Kahramanlığı sf.78/Abdullah Öcalan

Abdullah Öcalan, 1999 yılında yakalandıktan sonra verdiği ifadesinde, örgütün silahlı faaliyetlerini 1984 öncesi ve sonrası olarak ikiye ayıracaktı.

Öcalan ifadesinde, 'Hilvan-Siverek dönemi' olarak tanımladığı birinci dönemde mücadelenin, ağalara ve şeyhlere, yani mahalli otoriteye karşı sürdürüldüğünü; Şemdinli ve Eruh baskınlarından sonra başlayan ikinci dönemde ise gerilla taktiği tarzındaki silahlı eylemlerle örgütün doğrudan devlete yöneldiğini anlattı.³⁵ . Öcalan, eylem kararını 1982 yılında Diyarbakır Cezaevi'nde üç örgüt üyesinin ölüm orucunda hayatını kaybetmesi üzerine verdiğini kayd. Üçüncü kongre kararlarından sonra PKK silahlı eylemlerinin yelpazesini genişletti. Askeri hedeflerin yanı sıra, kamu kurumlarının araçlarına, yönetim binalarına saldırılar arttı. . Bu dönemde başta Suriye olmak üzere Lübnan, Kuzey Irak, Yunanistan ve Rusya'dan büyük destek gören PKK, köy baskınlarına yöneldi. Örgütün 1986-1987 yıllarında yoğunlaştırdığı bu eylemlerin amacı PKK'yı devlete karşı alternatif otorite olarak kabul ettirmektir. . Esnaftan ve sınır geçişlerinden alınan haraca 'vergi', örgüte katılmalara ise 'askere alma' işlemi adı veriliyor, örgüt otoritesi bölge halkına alternatif devlet otoritesi olarak sunuluyordu. PKK'nın ordulaşma çabaları sürecinde gördüğü dış destek de çok önemliydi. İran-İrak Savaşı'nın yarattığı ortamı değerlendiren Öcalan ve PKK, 1988 yılında Bağdat ile yoğun bir ilişkiyi başlatmasına takiben, İran'ın desteğini de sağlamaya yöneldi. Dönemin Irak lideri Saddam Hüseyin, Kuzey Irak'taki KDP lideri Mesut Barzani'ye bağlı güçlere saldırdı. İran'a kaçmak zorunda kalan Barzani birliklerinin arkalarında bıraktıkları silahlara PKK tarafından el konuldu. Örgüt Kuzey Irak'ta ortaya çıkan bu boşluktan yararlanarak bölgeye yerleşimi tamamladı, ayrıca Barzani'ye bağlı bazı militanları bünyesine katmayı başardı. PKK sağladığı bu güçle kendini otorite olarak kabul ettirmeye yönelik silahlı eylemlerini arttırdı. Bu eylemler neticesinde PKK, Kürtçülük hareketini uluslararası platformda tartışılır hale getirirse de pek çok ülke tarafından 'terör örgütü' ilan edildi.³⁶

90'lı YILLAR(EN KARANLIK DÖNEM)

1992'den sonra çok ilginç olaylar olmaya başlar: Önce Genelkurmay Başkanı olması beklenen Eşref Bitlis'in helikopteri düşer, Turgut Özal birden bire ölür –ki hâlâ şaibeli bir ölümdür; önemli Kürt entelektüelleri vurulur, Musa Anter ve

³⁵ <http://www.aljazeera.com.tr/dosya/pkk-nasil-kuruldu-ve-guclendi>

³⁶ A.g.e

Uğur Mumcu suikastı olur. Tüm bu olayların ardından son olarak Sivas Olayları yaşanır. Oy oranı %38 olan Anavatan Partisi bir sene içinde silinir ve Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel, Başbakanımız Tansu Çiller, başbakan yardımcımız Mesut Yılmaz, İçişleri Bakanımız Mehmet Ağar oluverir. Bir iki yılda yaşanan bu sürecin ardından devlet bölgeye çok sert bir şekilde girer. Otuz beş bin Kürt, beş bin güvenlik gücü olmak üzere yaklaşık kırk bin insanın hayatını kaybettiği 92-99 arası savaş dönemi başlar. Sonuç olarak 1999'da Abdullah Öcalan yakalanır. Abdullah Öcalan yakalandıktan sonra çıkıp, "Artık silahlı mücadele dönemi bitmiştir. Bundan sonra silahla herhangi bir şey kazanılamaz. Bu tarihten sonra, eğer devlet de izin verirse yavaş yavaş silahlı hareketi bırakıp bir sivil toplum kuruluşuna dönüşmelidir. Kürt aydınlarının sorumluluk alması gerekiyor. Kürt demokratik hareketinin başlaması lazım. Artık demokratik ekolojik toplumu kurmalıyız." dedi. Hiç kimsenin beklemediği bir şekilde, PKK'ye birliklerini Türkiye sınırlarının dışına çekip süresiz ateşkes ilan etme emrini verdi. Bunun üzerine, PKK derhal silahlarını geri çekti, Irak'a geçti ve süresiz ateşkes ilan etti.³⁷ Siyasal olarak PKK 90'larda birçok faaliyette bulundu. PKK Eylül 1990'da hazırladığı 'Şehir Talimnamesi' çerçevesinden yasal kitle örgütleriyle ilişkilerin artırılması kararı aldı. O dönem ayrıca, Halkın Emek Partisi'nin (HEP) propaganda alanı haline getirilmesi, 1991 genel seçimlerinde partinin desteklenerek meclise temsilci sokulması talimatı Öcalan tarafından verildi.³⁸ . Ancak bu partinin de PKK terör örgütü ile ilişkilerinin belgelerle tespit edilmesi sonrasında bu parti de kapatılır. Siyasi faaliyetlerine son verilen Halkın Emek Partisi (HEP) yerine Demokrasi ve Değişim Partisi (DEP) kurma çalışmaları yürütülür. Ancak bu partinin de PKK terör örgütü ile ilişkilerinin belgelerle tespit edilmesi sonrasında bu parti de kapatılır. Yine aynı dönem içerisinde DEP'li milletvekilleri yargılanır, Aralık 1994 itibarıyla sekiz vekil 15 yıla varan değişik hapis cezalarına çarptırılırlar. Alınan bu karar Batılı devletler tarafından tepkiyle karşılanır ve Türkiye'ye yönelik silah alım ihalelerinin durdurulması, "Gümrük Birliği" anlaşmasının ertelenmesi gibi yaptırımların uygulanmasına yol açar.

, PKK'nın 1995'teki terör eylemleri önemli ölçüde azalır. . Bu stratejinin temeli, terör eylemlerinin Türkiye'nin batıdaki kentlerine taşınmasıdır. Batıdaki kentlerde gerçekleştirilecek olan yoğun terör eylemleri Türk milliyetçiliğini

³⁷ 1890'lardan Bugüne Kürt Hareketi: Sunum notları *Der:Ayşen Şansal*

³⁸ <http://www.aljazeera.com.tr/dosya/pkk-nasil-kuruldu-ve-guclendi>

radikalleştirecektir. Dolayısıyla, Kürtler adına eylem yaptığı iddiasıyla olayları üstlenen PKK, Türk milliyetçiliğinin tepkisini Kürtler üzerine çekecektir. Kızgınlık, öfke ve nefret üzerine inşa edilecek ötekileştirme projesi Kürtleri yalnızlığa itecek ve ötekileştirilen Kürtler ise PKK yanında saf tutacaklardır. Ancak toplumun sahip olduğu tarihsel geçmiş ve kültürel birliktelik ve aynı zamanda örgütün eylemlerine yönelik güvenlik güçlerince yapılan başarılı operasyonlar sürecin yine başarısız olmasına neden olur. Ayrıca bu dönemde kapatılan DEP yerine Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) kurulur ve Sosyalist İktidar Partisi (SİP), Birleşik Sol Parti (BSP) ve Demokratik Değişim Partisi (DDP) gibi sol görüşlü partilerle 1995 yılında düzenlenen genel seçimlere girerler. Ancak seçimin sonucunda barajı geçemeyerek Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne giremez.³⁹

2000'Lİ YILLAR,AK PARTİ DÖNEMİ VE GÜNÜMÜZ

Öcalan'ın tartışılmaz tek lider olarak algılandığı terör örgütünde liderinin yakalanması bir strateji belirsizliğine neden olur. Abdullah Öcalan yakalandıktan sonra, başlangıçta PKK terör örgütünün amacı Türkiye'nin üniter bütünlüğü içerisinde Türk-Kürt ortaklığını sağlayabilmektir. Örgüt, bu amacını gerçekleştirebilmek için stratejisini, 'siyasal mücadele' şeklinde değiştirir. Bu mücadele yöntemi, Ocak 2000 tarihinde yapılan PKK'nın "7. Kongresi'nde alınan ve 9 Şubat 2000'de yayınlanan bildiriye göre de; "Demokratik Cumhuriyet ve Barış Projesi" adı altında yeni bir program oluşturulur ve bununla "Kürt sorununun çözülmesi için, Türkiye'nin demokratik dönüşümünün sağlanması amaçlandı" ifade edilir zeminlerde yürütülen her türlü faaliyeti kapsamaktadır.

³⁹ <http://www.aljazeera.com.tr/dosya/pkk-nasil-kuruldu-ve-guclendi>

İhsan BAL da, 2004'te PKK'nın ateşkesi bozarak tekrar eylemlerine başlamasında üç hususun önemli olduğunu vurguluyor. Bunlar:

☐ Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin tekrar ivme kazanması ve bu çerçevede atılan demokratik adımlar

☐ Örgüt içinde, başta Osman Öcalan kaynaklı gelişen, hizipleşme ve çözümler,
☐ ABD'nin Irak'ı işgali sonrasında özellikle Kuzey Irak bölgesinin kontrolsüz kalması ve bölgede terör örgütünün rahat hareket etmesidir.⁴⁰

2007 yılının Mayıs ayı içerisinde de ise terör örgütü tekrar yeni bir yapılanmaya gidilerek "5. Genel Kurul Toplantısı"nı gerçekleştirmiş ve söz konusu genel kurul sonrası KKK (Kürdistan Demokratik Konfederalizmi/Koma Komelan Kurdistan) adını KCK (Koma Civaken Kurdistan/Kürdistan Demokratik Topluluğu) olarak değiştirir ve bu değişim sonrası ülke içerisindeki faaliyetlerini de KCK/TM olarak yürütülmesine karar verilir.

KCK yapılanması PKK terör örgütünün bir çatı yapılanması olarak kurulur. Bu yapılanma PKK da dâhil olmak üzere bütün fraksiyonların üzerinde bir konumdadır. Bu açıdan KCK, PKK'nın şehirdeki yapılanmalarını yönettiği gibi dağdaki yapılarını da yönetir. 2008 yılı Ocak ayı içerisinde "Demokratik Halk Meclisi Konferansı" düzenlenir ve neticesinde "Demokratik Toplum Sözleşmesi" adlı örgütsel bir metin onaylanır. Ardından DTK tarafından 14 Temmuz 2011 tarihinde "demokratik özerklik" ilanı yapılır. Ancak demokratik özerklik ilanı şu an için sadece yapılan ilan ile kalır. 2009 yılında başlayan "Habur Krizi" ile darbe yiyen ve net olarak Silvan'da 13 askerin şehit olması ile sona eren "Demokratik Açılım" süreci yaşanır. Her ne kadar bu süreç akamete uğrasa da en önemli kazanımı sorunun çözümü için daha önce konuşulması bile hayal edilemeyen

⁴⁰ Bal, İhsan, (2006), Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplolar Teorileri, Ankara: USAK Yayınları.

konuların zikredilmesi olur. Sonrasında ise çatışmanın tekrardan şiddetlendiği 2011-2013 arası dönem yaşanır. Bu dönemde terör örgütünün Ortadoğu'da yaşanan gelişmeler ve bahsettiğimiz son süreçte kazandığı "cesaret" ile "4. Stratejik Hamle" ile örgütsel mücadeleyi farklı mecralara taşımaya çalışır. 2013 yılında PKK ile devlet arsında süren müzakerelerin somut yansıması Nevruz'da Öcalan'ın terör örgütünün ateşkes ilan etmesi ve sınır dışına çekilme kararı alması tarihsel süreçte önemli bir dönüm noktası olarak yerini alır⁴¹. Kürt meselesinin çözümü konusunda irade ortaya koyan son parti Adalet ve Kalkınma Partisi'dir. Başbakan Erdoğan'ın "Demokratik Açılım/Milli Birlik Projesi" ismini verdiği bu süreç aslında 12 Ağustos 2005 Diyarbakır konuşmasıyla başlamıştır. Sorunun çözümü için hamle sırası Adalet ve Kalkınma Partisi'ndedir. Adalet ve Kalkınma Partisi daha önceki tüm girişimlerden farklı olarak sorunun çözümünü geniş kapsamlı bir sürece yaymış, toplumsal ve siyasal bir tartışma sürecini başlatmış ve bu süreçte kurumsal ittifakı sivil siyasetten yana zorlayan bir tutum içinde olmuştur. Adalet ve Kalkınma Partisi iktidara gelmesinin hemen ardından "OHAL'in kaldırılması, DGM'lerin kapatılması, Kürtçe dil kursları açılması, pozitif ayrımcılığa varan ciddi ekonomik açılımlar yapılması, yaşayan diller enstitüsü kurulması ve TRT 6" gibi devrim sayılabilecek köklü düzenlemeler yapmıştır. Bununla beraber gelinen noktada bu radikal adımların sorunu tamamen ortadan kaldıramadığı, meselenin giderek çetrefilleştiği bilinmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi sorunla yüzleşme sürecinde aynı zamanda toplumsal birlikteliği tarif eden unsurları merkeze alan bir siyasi söylem kullanmaktadır. ⁴²Bu aşamada çözüm süreci adı altında hükümetle PKK arasında müzakereler başlar.Bu aşama yaklaşık 2,5 yıl sürer.Bundan sonra 7 temmuz seçimleri ile tekrar akamete uğrar.Tekrar kan,tekrar göz yaşı ve tekrar ölümler başlamış ve devam etmektedir.Özellikle 1

⁴¹ <http://www.aljazeera.com.tr/dosya/pkk-nasil-kuruldu-ve-guclendi>

⁴² ŞARK MESELESİNDEN DEMOKRATİK AÇILIMA TÜRKİYE'NİN KÜRT SORUNU HAFIZASI
SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFİSETA
HÜSEYİN YAYMAN

kasım seçimlerinden sonra Ak Partinin tek başına iktidarından sonra Çözüm süreci paketi yeniden gündeme gelmiş durumdadır.

SONUÇ

Sonuç olarak geldiğimiz noktada Kürt meselesi kritik bir eşığe dayanmış durumdadır. Bu meselede söylenmemiş bir söz, önerilmemiş bir talep, yapılmamış bir toplantı kalmamıştır. Partilerden sivil toplum örgütlerine, devlet adamlarından, askerlere birçok kurum, problemin çözümü konusunda yüzlerce öneri dile getirmiştir. Türkiye problemin çözümüyle ilgili her türlü ikincil adımları atmış; ancak bir türlü politik kararlılık gösterip nihai adımı atamamıştır. 11.Cumhurbaşkanı Gül'ün de belirttiği gibi Türkiye ya kendi sorunu olan bu meseleyi çözecek ya da sorun başkaları tarafından çözülecektir. Kürt meselesi, zamanında atılmayan adımlarla kendi mecrasından çıkarak Türkiye'nin kendisiyle imtihanına dönüşmüş durumdadır. Geldiğimiz kritik eşikte Türkiye ya büyük devlet gibi davranarak bu meselesini çözecek ya da çok daha büyük sorunlarla yüz yüze kalacaktır⁴³ Yıllar yılı ülkemizin ana kronik sorunu haline gelen bu meselenin tarihsel süreçlerini ele alarak incelemeye çalıştık.Böylelikle yüz yıllık bir sorunun temel paradigmasını,gelişmelerini ve şifrelerini anlatmış olduk.Bu noktada sorunun barış,özgürlük ve kardeşlik imgeleriyle bir an önce çözülmesi ve bir daha bu tür acı,kan,göz yaşı ve ölümlerin olmaması dileğiyle analizimi sonlandırıyorum.

⁴³ ŞARK MESELESİNDEN DEMOKRATİK AÇILIMA TÜRKİYE'NİN KÜRT SORUNU HAFIZASI
SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFİSETA
HÜSEYİN YAYMAN

KAYNAKÇA:

- 1-<http://www.derindusunce.org/wp-content/uploads/2013/08/kurt-tarihi-uzerine.pdf>
- 2-Nikitin, Bazil, (1994), Kürtler Sosyolojik ve Tarihi İnceleme, Hüseyin Demirhan ve Cemal. Süreyya (çev.), İstanbul: Deng Yayınları
- 3- Burkay, Kemal, (1992), Kürtler ve Kürdistan, İstanbul: Deng Yayınları
- 4- [http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa AKYOL](http://www.turkish-media.com/forum/topic/110598-turkler-kurtler-ve-osmanlilar/Mustafa%20AKYOL)
- 5-1890'lardan Bugüne Kürt Hareketi: Sunum notları *Der:Ayşen Şansal*
- 6- McDowall, David, (2004), Modern Kürt Tarihi, Neşenur Domaniç (çev.), İstanbul: Doruk Yayınları.
- 7- Cemal, Hasan, (2007), Kürtler, İstanbul: Doğan Kitapçılık
- 8- Beşikçi, İsmail, (1991), Hayali Kürdistan'ın Dirilişi, İstanbul: Aram Yayınları.
- 9- Mahir Sayın/Erkeği Öldürmek/sf 48
- 10-Bal, İhsan, (2006), Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri, Ankara: USAK Yayınları.
- 11- <http://www.aljazeera.com.tr/dosya/pkk-nasil-kuruldu-ve-guclendi>
- 12- ŞARK MESELESİNDEN DEMOKRATİK AÇILIMA TÜRKİYE'NİN KÜRT SORUNU HAFIZASI SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFİSETA

HÜSEYİN YAYMAN